

**October 7 operation and the start of Gaza crisis in some English Press in  
Van Leeuwen's theory**Arman Zaker<sup>1</sup> 

Received Date: 2025/02/02

Accept Date: 2025/02/15

**Cite:** Zaker, A. (2025). October 7 operation and the start of Gaza crisis in some English Press in Van Leeuwen's theory. *Crisis Studies of the Islamic World*, 12(3), 174-197.

**DOI:** 10.27834/CSIW.2502.1503.3.38.4

**Abstract**

*Operation* Al-Aqsa Storm is a really important military-intelligent operation in the history of Palestine crisis. This operation has a vast inflection in the international press that to imply their ideology in their news and analyses. Van Leeuwen 2008 is one of the most used theory of Critical Discourse Analysis that reflects the reference to social actors in the texts. Methodology: Here 40articles of 5 famous English press including C.N.N, The Associated Press, The Guardian, Time and The Economist were chosen and analysed in the reflection of Hamas and Israel as two main actors in Gaza crisis in these texts. The methodology is descriptive-analytic and the data gathered randomly through library method. Hypothesis: our hypothesis is the difference in referring to Hamas and Israel on the basis of the ideology of the press. Findings: In the selected articles and the press Hamas is referred to mainly by direct reference and Israel is referred to indirectly. Identification and negative evaluation are the most important modes of reference to Hamas and passivation and positive evaluation are used for Israel. The aim of this is to imply Hamas as a violent group in charge of the crisis and Israel as the passive victim.

**Keywords:** October 7 Operation, CDA, Van Leeuwen theory, reflection of social actors, English press

<sup>1</sup>. Assistant Professor of Linguistics, Ayatollah Boroujerdi University. zakerarman@yahoo.com



## 1. Introduction

The Palestine conflict has been one of the most important crises in the Islamic world. It has had many ups and downs in its history. After October 7, 2023, this conflict enters a new stage. On this day, Hamas, one of the Palestinian governing groups, did a very complicated military and intelligence operation in the Occupied Lands as a reaction to all of Israel's genocides and brutalities. In this operation, first areas near the Gaza border were hit by rockets, then Hamas fighters entered the Occupied Lands, and almost 1400 Israelis were killed, and about 2000 occupants were arrested and kidnapped into the Gaza Strip.

Hours after the operation, the world media broadcasted the news, but the trace of ideology is really observable in all reports on this issue. Critical discourse analysis is an interdisciplinary branch of linguistics that investigates the effects of political power and ideology in the texts and especially in the press.

## 2. Research Method and Theoretical Framework

In this article, the effects of ideology and power are investigated in the western media in broadcasting the news on the 7 October operation. In order to do that, we use a descriptive-analytic approach on the data gathered from 40 news articles in popular Western press websites: Time, Associated Press, Economist, The Guardian, and CNN. All these articles were published from October 7, 2023, to October 14, 2023. These articles are chosen randomly from the archives on the relevant websites. The articles were analyzed word by word using Van Leeuwen's 2008 theory in Critical Discourse Analysis called Social Actors Theory. This theory emphasizes the importance of the role of the social actors in an event reflected in the text. Van Leeuwen believes that the way the actors of a social event are reflected through the text is one of the areas that the ideology of the author can be traced back to. The author tries to imply his/her ideology in the way the actors are introduced and referred to through the text. Social actors in this theory are all people and organizations engaged in the process of the event. The social-semantic features that can be used in the reflection of actors are:

- Deletion: intentionally not mentioning the name of the actor
- Covering: through some grammatical strategies such as using passive voice in sentences
- Fading: by referring to the actor indirectly
- Explicit Referring: naming the social actor.

## 3. Discourse

In this article, the ways the social actors linguistically referred to in the October 7 operation news coverage are investigated in the 40 articles randomly chosen from the Western popular news websites. The two main actors in this regard are Hamas as the agent and Israel as the patient.

In almost all cases, Hamas as the agent of the action is referred to directly and explicitly because the media want to emphasize the responsibility of Hamas as the beginner of the operation. Israel is referred to implicitly and indirectly in order to minimize its responsibility in the events that happened before and after the operation.

Hamas, the social actor of the event, was mentioned 1247 times, and Israel, as the other actor, was referred to 919 times. Hamas was mentioned directly 678 times and indirectly 569 times. Israel was referred to directly 387 times and indirectly 532 times. This is the strategy used by the media to introduce Hamas as the guilty side in this conflict in the readers' subconsciousness.

Negative evaluation identification and depersonalization were the strategies used by the Western media to dehumanize Hamas members in order to introduce them as the OTHERs in the minds of the readers.

Passivation is the strategy used by the press referring to Israel in order to show empathy with them and provoke this sense in the reader's minds.

#### **4. Conclusion and Suggestions**

The media around the world try to broadcast their intentional picture of the events happening around the world and impose their ideology implicitly on the minds of their audience. In order to do that, there are many strategies; some of them consider the way they refer to the social actors engaged in the event. Van Leeuwen's 2008 theory is explaining these strategies used by the media to affect the readers' attitudes.

Analyzing 40 articles chosen randomly from the popular Western media on the October 7 operation done by Hamas in Occupied Lands shows some of these strategies in referring to social actors of the event.

In order to provoke the sense of sympathy with the Israelis and the sense of hate for Hamas in readers, the Western press tried to use different strategies referring to these social actors of the event. Naming Hamas directly 1247 times is used to emphasize the role of Hamas as the guilty side of the event. Using negative evaluative words and depersonalizing Hamas members are used to provoke negative senses in the readers towards them. Israel, on the other side, referred to it indirectly 532 times to minimize its role as the active and innocent participant in the event and its consequences.

Western media tried to imply the following picture in the minds of readers: "Hamas, as a brutal terrorist group, suddenly attacked poor, innocent Israeli villagers." "All the things that happened to Hamas afterward are the results of their violent terrorist actions against Israelis." Here they could justify the genocide done by Israel.

There are many different strategies used in Western media to affect the minds of people around the world and justify Israel's crimes. Using different critical discourse analyses can shed light on the reality and the nature of the media.



## عملیات طوفان الاقصی و آغاز بحران غزه در چند رسانه انگلیسی زبان بر پایه نظریه گفتمان ون لیوون

آرمان ذاکر<sup>۱</sup>

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۴

استناد: ذاکر، آرمان. (۱۴۰۴). آغاز بحران غزه و عملیات طوفان الاقصی در چند رسانه انگلیسی زبان بر پایه نظریه گفتمان ون لیوون. *بحران پژوهی جهان اسلام*، ۱۲ (۳)، ۱۷۴-۱۹۷.

DOI: 10.27834/CSIW.2502.1503.3.38.4

### چکیده

عملیات طوفان الاقصی یک عملیات نظامی-اطلاعاتی مهم در تاریخ بحران فلسطین است و بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های جهان داشته است. رسانه‌هایی که می‌کوشند ضمن انتقال خبر، دیدگاه‌های ایدئولوژیک خود را منتقل کنند. نظریه «بازتاب بازیگران اجتماعی» ون لیوون (Van Leeuwen, 2008) یکی از نظریه‌های تحلیل گفتمان انتقادی است که می‌کوشد دیدگاه‌های ایدئولوژیک نویسندگان متون را در بازتاب بازیگران یا مشارکان کنش‌های اجتماعی سیاسی نشان دهد. در این پژوهش ۴۰ مقاله از ۵ رسانه پرمخاطب انگلیسی زبان اسوشیتدپرس، سی.ان.ان، گاردین، تایم و اکونومیست منتشر شده در بازه زمانی ۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا ۱۴ اکتبر ۲۰۲۳ به صورت تصادفی انتخاب شد و در چهارچوب نظریه بازتاب بازیگران اجتماعی ون لیوون از نظر نوع ارجاع به حماس و اسرائیل به عنوان بازیگران عملیات طوفان الاقصی بررسی شد. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای و از طریق پایگاه اینترنتی این رسانه‌ها بوده است. فرضیه تحقیق عبارت است از اینکه: بازنمایی و ارجاع به حماس و اسرائیل به عنوان بازیگران اصلی این بحران در رسانه‌ها متفاوت است. نتایج این تحقیق نشان داد که رسانه‌های مورد مطالعه، حماس را بیشتر به صورت صریح و اسرائیل را به صورت غیر صریح بازنموده‌اند و برای بازنمایی حماس بیشتر از فعالسازی، هویت‌دهی و ارزش‌دهی منفی و در سوی مقابل برای ارجاع به اسرائیل بیشتر از منفعلسازی، هویت‌دهی و ارزش‌دهی مثبت استفاده کرده‌اند. این نوع ارجاع نشان دهنده سعی رسانه‌ها در برجسته کردن نقش حماس در این بحران و ارائه چهره‌ای خشن از این گروه است؛ در مقابل اسرائیل منفعل و مظلوم بازنمایی شده است.

**واژگان کلیدی:** عملیات طوفان الاقصی، تحلیل گفتمان انتقادی، نظریه ون لیوون، بازتاب بازیگران اجتماعی، رسانه‌های انگلیسی زبان

<sup>۱</sup> استادیار زبان شناسی، دانشگاه آیت الله العظمی بروجردی. zakerarman@yahoo.com



## مقدمه

یکی از مهم‌ترین بحران‌های جهان اسلام، بحران فلسطین است که از شروع این بحران تا کنون همواره با فراز و فرودهایی ادامه داشته و مورد توجه افکار عمومی و حاکمان جهان اسلام بوده است. از زمان اشغال سرزمین فلسطین، اعلام موجودیت رژیم اسرائیل در سال ۱۹۴۸ میلادی، جنگ‌های اعراب و اسرائیل و انتفاضه‌های مردم سرزمین‌های اشغالی تا به امروز، این بحران ادامه داشته است. بحران فلسطین پس از عملیات نظامی-اطلاعاتی طوفان الاقصی که رسانه‌های غربی آن را عملیات ۷ اکتبر ۲۰۲۳ نامیده‌اند، وارد مرحله جدیدی شد و این عملیات نقطه عطفی در مسئله فلسطین بوده است.

عملیات طوفان الاقصی عملیات نظامی و اطلاعاتی حماس علیه رژیم صهیونیستی بود که در واکنش به کشتار فلسطینیان و هتک حرمت مسجد الاقصی در بامداد روز ۷ اکتبر ۲۰۲۳ (۱۵ مهر ۱۴۰۲) در منطقه مرزی نزدیک غزه روی داد. در این عملیات، ابتدا مناطقی مورد حمله راکتی قرار گرفت، سپس نیروهای حماس وارد سرزمین‌های اشغالی شدند و در این حملات بیش از ۱۴۰۰ اسرائیلی کشته شدند و حدود ۲۰۰۰ نفر به اسارت نیروهای حماس درآمدند.

این عملیات سرآغاز اتفاقات سیاسی مهمی در منطقه خاورمیانه بود و از ابتدا هم پیش‌بینی می‌شد که چنین باشد. به همین دلیل بسیاری از رسانه‌های مهم جهان حجم زیادی از اخبار و تحلیل‌های خود را به این عملیات اختصاص دادند. طبیعتاً همان‌گونه که انتظار می‌رفت، ردپای پررنگ ایدئولوژی و روابط قدرت در سطح جهانی در این خبرها و تحلیل‌ها بسیار مشهود بود. در مورد اهمیت نظامی، اطلاعاتی و حیثیتی این عملیات، مقالات و تحلیل‌های بسیاری نوشته شده است که موضوع این پژوهش نیست. اکثر تحلیلگران به اهمیت این عملیات و نقش مهم آن در ادامه بحران فلسطین اتفاق نظر دارند. رسانه‌های جهان اخبار را با توجه به اهداف و رویکردهای خود به مخاطب عرضه می‌کنند که آشنایی با روش‌های عرضه خبر در رسانه می‌تواند دید بهتری به مخاطب این رسانه‌ها بدهد. علمی که به مطالعه این موضوع می‌پردازد، تحلیل گفتمان انتقادی است.

تحلیل گفتمان یکی از شاخه‌های زبان‌شناسی است که به مطالعه و تحلیل متون گفتاری و نوشتاری زبان می‌پردازد. در این شاخه از زبان‌شناسی، ویژگی‌های مختلف متون و عواملی که باعث متنیت آن‌ها می‌شود مورد مطالعه قرار می‌گیرد. تحلیل گفتمان انتقادی نوعی از تحلیل متن است که در آن تمامی گفتمان‌های موجود در متن به خصوص گفتمان سیاسی مورد توجه قرار می‌گیرد. توجه به گفتمان مطبوعات و رسانه‌ها یکی از مهم‌ترین دستاوردهای تحلیل گفتمان انتقادی است؛ زیرا در مطبوعات و رسانه‌ها عناصر گفتمان سیاسی مثل گفتمان قدرت، نمود

بیشتری دارند و خبرنگاران می‌کوشند به شکل غیرمستقیم و با استفاده از قابلیت‌های زبانی، ایدئولوژی مورد نظر خود را به‌طور ضمنی به مخاطب منتقل کنند. آنچه یک متن را قابل فهم می‌کند، زبان آن و ویژگی‌های زبانی متن نیست؛ بلکه ایده‌ها و ایدئولوژی‌هایی است که به صورت ضمنی در ساخت متن نقش دارند (آقاگل‌زاده، ۱۳۸۳) (Aghagolzade: 2004).

بدین ترتیب هر متن یا گفتمانی دارای لایه‌هایی است که در لایه زیرین همه متون به خصوص متون رسانه‌ای و مطبوعاتی، مسائل ایدئولوژیک و روابط قدرت و سلطه قرار دارد و در سطح زیرین متن، ساختارهای زبانی، ساخت‌های دستوری، نقشی و نحوی زبان قرار دارند. تحلیل گفتمان انتقادی در واقع با کاویدن سطح زیرین متن و مطالعه ساخت‌های زبانی به کار رفته در آن می‌کوشد به سطح زیرین متن راه یابد و روابط قدرت و ایدئولوژی را که ممکن است از دید خواننده و مخاطب متن پنهان باشد، پیدا کند و پس از درک، آن‌ها را آشکار ساخته و به مخاطب نشان دهد. با مطالعه گفتمان، مخاطب در می‌یابد که ساختارهای زبانی به کار رفته در متن نیز از این نظر بسیار متعصبانه و تحت تأثیر ایدئولوژی نهان در متن است. در حقیقت رابطه یک به یکی بین متن و ویژگی‌های زبانی آن و پیام یا پیام‌هایی که به‌طور غیرمستقیم توسط متن القا می‌شود وجود ندارد و پیام متأثر از طرحواره‌های فعال شده ذهنی، تاریخی، اجتماعی و سیاسی موجود در ذهن مخاطب است (آقاگل‌زاده، ۱۳۸۳: ۳۰) (Aghagolzade: 2004: 30). نویسندگان متون مختلف به ویژه متون مطبوعاتی و سیاسی می‌کوشند همزمان با انتقال پیام و مفاهیمی که به صورت آشکار منتقل می‌کنند، به‌طور ضمنی و با استفاده از راهکارهای مختلف زبانی ایدئولوژی خود را به مخاطب منتقل کنند.

مطالعه ساختارهای زبانی به کار رفته در متن می‌تواند نقش کارگزاران اجتماعی دخیل در فرآیند متن را نشان دهد و به شناسایی و نقش آن‌ها در ساختار معنایی متن کمک کند. منظور از کارگزاران اجتماعی، افراد یا سازمان‌هایی است که در آن رویداد نقش داشته‌اند.

این پژوهش می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که چگونه ایدئولوژی و ساختار قدرت در ذهن نویسندگان عنوان‌های رسانه‌های خبری انگلیسی‌زبان می‌تواند در تصویری که از عملیات نظامی موسوم به طوفان الاقصی یا آنچه که در رسانه‌های غربی عملیات ۷ اکتبر نامیده می‌شود، بازتاب یابد و در ساختارهای زبانی یا مختصه‌های اجتماعی-معنایی متون تأثیرگذار باشد. بدین منظور برای تحلیل متون از نظریه کنشگران اجتماعی (Van Leeuwen, 2008) استفاده شده است. داده‌های این پژوهش ۴۰ مقاله خبری-تحلیلی برگرفته از ۵ پایگاه اینترنتی خبرگزاری‌ها و رسانه‌های پرمخاطب انگلیسی‌زبان بود. این مقاله‌ها همگی در بازه یک هفته‌ای از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا ۱۴ اکتبر ۲۰۲۳ روی پایگاه این خبرگزاری‌ها و رسانه‌ها قرار گرفته‌اند. این رسانه‌ها شامل

اسوشیتدپرس، تایم، گاردین، سی.ان.ان و اکونومیست هستند. این مقالات با جستجو در آرشیو پایگاه اینترنتی این خبرگزاری‌ها و به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند؛ به طوری که از پایگاه سی.ان.ان ۱۵ مقاله، از اسوشیتدپرس ۱۵ مقاله، از گاردین ۴ مقاله و از تایم و اکونومیست هر کدام ۳ مقاله انتخاب شده است. این مقالات سپس به صورت جمله به جمله و به صورت دستی مورد تحلیل زبان‌شناختی قرار گرفته‌اند. بدین منظور از نظریه کنشگران اجتماعی ونلیوون برای تحلیل این خبرها استفاده شد. در پایان مشخص شد که رسانه‌های مورد مطالعه با ارجاع مستقیم بیشتر به حماس و کمتر به اسرائیل، سعی در برجسته کردن نقش حماس در اتفاقات مربوط به این عملیات دارند.

### ۱- پیشینه پژوهش

رویکردها و نظریه‌های زیادی در زمینه تحلیل گفتمان انتقادی تا به حال معرفی شده‌اند که از آن جمله می‌توان به رویکرد ون‌دایک (VanDijk, 1998)، فرکلاف (Fairclough, 1989)، هاج و کرس (Hodge & Kress, 1996)، ونلیوون (Van Leeuwen, 1996) و ده‌ها رویکرد دیگر اشاره کرد که هر کدام جنبه‌ای از تحلیل گفتمان را برجسته کرده و مورد مطالعه قرار داده‌اند. از این میان رویکرد ونلیوون بیشتر مناسب بررسی متون مربوط به رویدادهای سیاسی و اجتماعی است. این نظریه و برخی از آثار نوشته شده بر مبنای آن به این شرح است:

ونلیوون (Van Leeuwen, 2008) در مقاله «بازنمود بازیگران اجتماعی» نظریه خود را برای تحلیل متون ارائه می‌دهد. به نظر وی مطالعه ویژگی‌های معنایی- اجتماعی متن، درکی عمیق‌تر از معنای متن به دست می‌دهد؛ درکی که با توجه صرف به ویژگی‌های زبانی متن به دست نمی‌آید. در این مقاله بر مطالعه مؤلفه‌های اجتماعی- معنایی متون به نحوه بازنمایی این مؤلفه‌ها با استفاده از امکانات زبان در متن تأکید شده است. این مقاله شکل کامل‌تر شده نظریه ونلیوون با تأکید بیشتر روی کنش اجتماعی است. منظور از کنش در این نظریه، هرگونه فعالیت یا عمل اجتماعی است. هر فعالیت یا عمل اجتماعی تعدادی بازیگر دارد. منظور از بازیگر، افراد یا گروه‌هایی است که در رویداد آن عمل اجتماعی دخالت داشته‌اند؛ به عنوان مثال کسی یا کسانی که آن عمل را به عنوان کنشگر انجام داده‌اند و یا از آن تأثیر پذیرفته‌اند. این مشارکان در رویداد یا عمل به شیوه‌ای در متن بازنموده می‌شوند یا مورد ارجاع نویسنده قرار می‌گیرند. نحوه معرفی و ارجاع به این کنشگران از دیدگاه ونلیوون دارای اهمیت است و می‌توان ردپای مسائل مربوط به قدرت و ایدئولوژی را در این ارجاعات دید و شناسایی کرد. مهم‌ترین کارکرد نظریه ونلیوون، مطالعه ابزارهای زبانی در بازنمود کنشگران اجتماعی در متن است.

آثار زیادی به زبان فارسی از رویکرد ون لیون برای تحلیل خود استفاده کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به نمونه‌های زیر اشاره کرد:

حیدری و رزمجو (۱۳۸۴)؛ (Heydari and Razmjoo, 2009) در مقاله «شیوه‌های تصویرسازی کارگزاران اجتماعی در گفت‌وگو فارسی؛ تحلیلی توجیهی گفت‌وگو با عنایت به مؤلفه‌های جامعه‌شناختی-معنایی» با تحلیل یک مقاله از روزنامه ایران به بررسی شیوه بازتاب بازیگران اجتماعی در این مقاله و امکانات زبان فارسی در بازنمایی بازیگران در متن مورد مطالعه پرداختند.

پهلوان‌نژاد و همکاران (۱۳۸۸)؛ (Pahlavannejad et al, 2009) در مقاله «شیوه‌های بازنمایی کارگزاران اجتماعی در نشریات دوره مشروطه از منظر گفت‌وگو‌شناسی انتقادی با عنایت به مؤلفه‌های گفت‌وگو مدار جامعه‌شناختی-معنایی» به بررسی و تحلیل نشریات دوره مشروطه و شیوه بازنمایی بازیگران اجتماعی در این نشریات پرداخته‌اند و در تحلیل خود از نظریه بازنمایی بازیگران اجتماعی ون لیون بهره برده‌اند. آن‌ها نشان داده‌اند که در نحوه استفاده از مؤلفه‌های معنایی-اجتماعی نشریات مشروطه، دیدگاه ایدئولوژیک نشریات مؤثر است.

رحیمیان و جوکار (۱۳۹۳)؛ (Rahimian and Jokar, 2009) «بازنمایی کارگزاران اجتماعی را در اشعار سیاسی ملک‌الشعرای بهار در چهارچوب نظری ون لیون» بررسی کرده‌اند. آن‌ها نشان داده‌اند که رویکرد بهار در بازنمایی کنشگران به صورت ارجاع صریح است.

فیضی و همکاران (۱۴۰۱)؛ (Feyzi et al, 2022) در مقاله «نام‌دهی و طبقه‌بندی در اشعار عارف قزوینی بر اساس الگوی بازنمایی کارگزاران اجتماعی ون لیون» مؤلفه‌های معنایی-اجتماعی ارجاع به بازیگران سیاسی دوره مشروطه را در اشعار عارف قزوینی بررسی کرده و نشان دادند که رویکرد غالب عارف در این اشعار ارجاع صریح بوده است.

پهلوان‌نژاد (۱۴۰۱)؛ (Pahlavannejad, 2022) در مقاله «تحلیل گفت‌وگو انتقادی فیلم سوت‌دلان از منظر رویکرد ون لیون» هم به تحلیل گفت‌وگو انتقادی فیلم سینمایی سوت‌دلان در چهارچوب نظریه ون لیون پرداخته و مؤلفه‌های فرهنگی اجتماعی مؤثر در گفتگوهای فیلم را شناسایی کرده‌است.

گوهری و همکاران؛ (Gohari et al, 2015) در مقاله‌ای «تحلیل مقابله‌ای متون مطبوعاتی اصلاح‌طلبان و اصول‌گرایان مرتبط با آمریکا در مذاکرات هسته‌ای: رویکرد تحلیل گفت‌وگو انتقادی مبتنی بر مدل اجتماعی-معنایی کنشگران اجتماعی ون لیون، ۲۰۰۸» به زبان انگلیسی به بررسی و تحلیل متن عناوین خبری روزنامه‌های اصلاح‌طلب و اصولگرا درباره برنامه هسته‌ای ایران پرداخته‌اند.

این آثار تنها نمونه‌ای از آثار متعددی است که از نظریه ون لیوون (Van Leeuwen, 2008) به عنوان چهارچوب نظری تحلیل خود استفاده کرده‌اند. از جمله آثاری که به بررسی عملیات طوفان الاقصی پرداخته‌اند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

مقومی (۱۴۰۳)؛ (Moghavemi, 2024) در مقاله «واکاوی پیامدهای طوفان الاقصی بر امنیت ملی رژیم صهیونیستی» نتایج عملیات طوفان الاقصی و شکست امنیتی اسرائیل و آثار آن بر تغییر رویکرد اطلاعاتی این رژیم را بررسی کرده‌است. به اعتقاد وی این عملیات باعث تغییر در رویکرد اطلاعاتی و امنیتی اسرائیل خواهد شد.

رکابیان و همکاران (۱۴۰۳)؛ (Recabian et al, 2024) در مقاله «طوفان الاقصی و تأثیر آن بر بحران امنیتی و سیاسی اسرائیل» به تأثیر عملیات طوفان الاقصی بر بحران امنیتی و سیاسی اسرائیل پرداخته‌اند و این عملیات را شکستی بزرگ برای اسرائیل تفسیر کرده‌اند.

علیشاهی (۱۴۰۲)؛ (Alishahi, 2023) در مقاله «عملیات طوفان الاقصی و کاربست پارادایم نوین مقاومت در جهان اسلام»، طوفان الاقصی را نمونه‌ای از پارادایم جدید مقاومت در جهان اسلام می‌داند و عملیات مسلحانه در خاک رژیم صهیونیستی را نقطه عطفی در این زمینه می‌داند. از دیگر مقالات مربوط به این عملیات می‌توان به منفرد (۱۴۰۲)؛ (Monfared, 2023)، پورحسین (۱۴۰۲)؛ (Pourhassan, 2023) و آثار پرشمار دیگر اشاره کرد. اکثر این آثار با دید سیاسی و فقهی به این عملیات پرداخته‌اند و از دیدگاه زبان شناختی به این موضوع پرداخته نشده است.

## ۲- چهارچوب نظری: نظریه بازنمایی کنشگران اجتماعی ون لیوون

داده‌های این مقاله به شکل نمونه برداری انتخابی از عناوین خبری و محتوای خبری سایت‌های اینترنتی برخی از رسانه‌های معروف انگلیسی زبان درباره عملیات طوفان الاقصی است که در بازه زمانی رویداد این عملیات یعنی ۷ اکتبر ۲۰۲۳ (۱۵ مهر ۱۴۰۲) تا یک هفته پس از آن یعنی ۱۴ اکتبر ۲۰۲۳ (مهر ۱۴۰۲) از وبسایت این رسانه‌ها اخذ شده است. فرض اولیه پژوهش این است که رابطه بین فرم و محتوای مطالب خبری توسط صاحبان قدرت صورت‌بندی می‌شود؛ به طوری که بتواند دیدگاه‌ها و جهان‌بینی‌های آنان را به طور غیرمستقیم به مخاطب القا کند. هدف از مطالعه متون در این رویکرد، تحلیل صورت‌های زبانی دارای بار ایدئولوژیک است تا مشخص شود چگونه معنای اجتماعی متون ساخته می‌شود. در واقع تحلیل گفتمان انتقادی آشکارسازی رابطه بین متن و قدرت اجتماعی است تا نشان دهد که صاحبان قدرت چگونه این قدرت را مشروع جلوه

می‌دهند و مخاطب را وامی‌دارند که از دریچه دید ایشان، دنیا و اتفاقات آن را بنگرد. در این رویکرد از مطالعه و تحلیل کمی یعنی استفاده از اعداد و ارقام برای نمایاندن برجستگی تحلیل‌های کیفی استفاده می‌شود تا نتایج برای مخاطب ملموس‌تر باشد. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی انجام می‌شود.

چهارچوب نظری که در این پژوهش استفاده شده است، نظریه «بازنمایی کنشگران اجتماعی (Van Leeuwen, 2008)» است. این نظریه دیدگاهی اجتماعی-معنایی به متن و دقت بالایی در نشان دادن چگونگی بازنمایی شرکت‌کنندگان در گفتمان دارد. شرکت‌کنندگان در گفتمان به شیوه‌ها و روش‌های متفاوتی در متن بازنمایی و معرفی می‌شوند که توجه به این شیوه‌ها می‌تواند ایدئولوژی نویسنده متن را به خوبی نمایان کند.

در این رویکرد، مشخصه‌های معنایی-اجتماعی تولیدکننده متن را در بازنمایی مشارکین یاری می‌کنند. مهم‌ترین مفهوم در این نظریه، مفهوم بازیگر اجتماعی است. منظور از بازیگر کس یا کسانی است که به عنوان انجام دهنده افعال و اعمال و تأثیر پذیرنده از کنش افعال و اعمال در کنش اجتماعی مورد مطالعه در متن توسط نویسنده متن معرفی می‌شوند. در متون، تناظر یک به یکی بین مشارکان اجتماعی و ساختار دستوری یک رویداد وجود ندارد. توجه به این موضوع می‌تواند به درک بهتر لایه‌های اجتماعی متن کمک کند. هر کدام از بازیگران می‌توانند به اشکال متفاوتی در متن معرفی شوند. این طبقه‌بندی‌ها با توجه به نقش زبانی و اجتماعی مشارکان و روابط قدرت بین آن‌ها مشخص و تعریف می‌شوند. توجه به نحوه معرفی این کنشگران در متن می‌تواند لایه‌های زیرین قدرت و ایدئولوژی نویسنده متن را به درستی مشخص کند. این مشخصه‌های اجتماعی-معنایی به قرار زیر است:

- الف) حذف کردن: نام بردن یکی از مشارکین در رویداد؛ در این شیوه ارجاع، یکی از بازیگران اجتماعی بدون هیچ ردی در متن حذف می‌شود.
- ب) پنهان‌سازی: در این روش از یکی از مشارکین نامی برده نمی‌شود، در متن قابل بازیابی نیست و از طریق ساخت‌های زبانی چون مجهول‌سازی، اسم‌سازی و امثال آن استفاده می‌شود تا نقش در رویداد پنهان شود.
- ج) کمرنگ‌سازی: در این روش از یکی از مشارکان نامی برده نمی‌شود، اما در جاهای دیگر متن می‌توان آن مشارک را یافت و به هویت آن پی برد.
- د) ارجاع صریح: در این روش به وضوح به نام آن مشارک اشاره می‌شود.

از موارد بالا، مورد آخر را ارجاع صریح و سه مورد اول را ارجاع غیرصریح می‌نامیم. برای اینکه نقش مشارکان در رویداد مشخص شود، نویسنده با استفاده از ابزارهای زبانی، نقش‌های مختلف را به آن‌ها اعطا می‌کند که این اعطای نقش‌های دستوری مشارکان شامل موارد زیر است.

- الف) فعال‌سازی: در این روش مشارک به عنوان نیروی پویا و فعال صورت‌بندی می‌شود. نیروهای پویا در جملات به صورت کنشگر، در فرآیندهای رفتاری به عنوان کننده کار، در فرآیندهای ذهنی به عنوان مقصد و یا به صورت مخاطب صورت‌بندی می‌شود. در این ساخت‌ها، نقش مشارک برجسته شده و در پیش‌زمینه قرار می‌گیرد. این شیوه یکی از مصادیق ارجاع صریح است.

- ب) منفعل‌سازی: در این روش مشارک اجتماعی به عنوان کنشگر عمل معرفی نمی‌شود و به صورت‌های زیر نشان داده می‌شود:

(۱) پذیرنده مستقیم عمل یا کنش‌پذیر

(۲) پذیرنده غیرمستقیم عمل یا بهره‌ور

هر دوی این موارد از مصادیق ارجاع غیرصریح محسوب می‌شوند.

از دیگر موارد ارجاع که می‌تواند صریح یا غیرصریح باشد، تعیین نوع اشاره یا نسبت دادن جاننداری به فرد است:

- الف) تشخیص بخشی: دادن مشخصات انسانی به بازیگر اجتماعی
- ب) مشخص‌سازی و نام‌مشخص‌سازی: اگر هویت فرد به هر نحوی مبهم بماند، از نام‌مشخص‌سازی استفاده می‌شود؛ مانند ضمائر مبهم (هرکس، فلان، برخی و غیره).
- ج) پیوندزدن: افرادی که در ویژگی یا دیدگاهی با هم مشترکند را پیوند می‌زنند.
- د) تفکیک کردن: یک فرد یا گروه به صراحت از دیگر افراد شبیه و هم‌دسته خود تفکیک می‌شوند.

از مصادیق ارجاع صریح می‌توان به نام‌دهی اشاره کرد. در این مرحله نامی بر یک بازیگر اجتماعی نهاده می‌شود. در نام‌دهی، با توجه به هویت منحصر به فرد بازیگر مورد اشاره که می‌تواند درجات مختلفی از رسمی بودن داشته باشد، موارد زیر را خواهیم داشت:

نام‌دهی رسمی	گروه مقاومت اسلامی
نام‌دهی نیمه رسمی	گروه حماس
نام‌دهی غیررسمی	حماس
نام‌دهی نسبی	جنگجویان فلسطینی

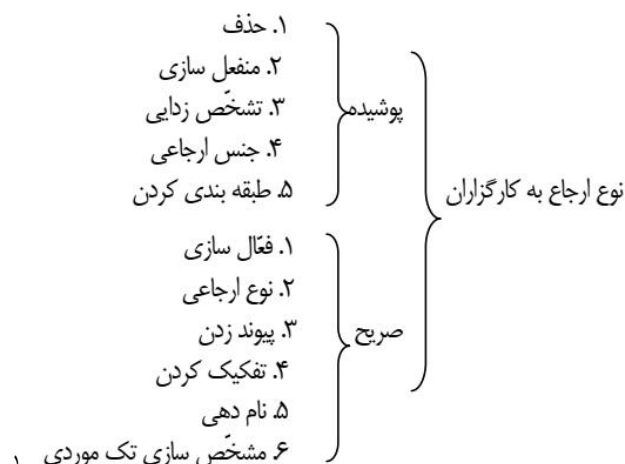
جدول ۱- انواع مختلف نام‌دهی در ارجاع صریح

از مصادیق ارجاع غیرصریح نیز می‌توان به طبقه‌بندی اشاره کرد که در آن با توجه به یک ویژگی یا خصوصیت بازیگر اجتماعی طبقه‌بندی شده و مورد ارجاع قرار می‌گیرد که خود شامل سه نوع هویت‌دهی، ارزش‌دهی مثبت و منفی و نقش‌دهی می‌شود:

هویت‌دهی نسبی	بیان روابط خویشاوندی یا نسبت: گروه‌های وابسته به محور مقاومت
هویت‌دهی طبیعی	بیان طبقه‌های فرهنگی، اجتماعی، بیولوژیکی مثلاً یهودیان یا مسلمانان
هویت‌دهی ظاهری	خصوصیات جسمی
ارزش‌دهی	استفاده از کلمات با بار معنایی منفی یا مثبت که ارزشی را منتقل می‌کنند. مثل تروریست‌ها یا پیکارجویان
نقش‌دهی	بر اساس فعالیت اجتماعی انجام می‌شود. مثلاً نماینده مردم غزه
تشخص‌زدایی	یکی دیگر از مصادیق ارجاع غیرصریح است که در آن به یک بازیگر اجتماعی خصوصیات غیرانسانی داده می‌شود.
انتزاعی کردن	استفاده از صفت یا ویژگی انتزاعی به جای فرد.
عینی کردن	استفاده از صفت یا ویژگی عینی به جای فرد.
مکان‌مداری	با توجه به مکانی که به شدت با فرد عجین شده است به فرد اشاره می‌شود؛ مثلاً اهالی غزه یا شهرک‌نشینان
ابزارمداری	با توجه به ابزاری که به شدت با فرد عجین شده است، به فرد اشاره می‌شود؛ مثل افراد مسلح.
گفته‌مداری	با توجه به گفته‌های فرد به وی اشاره می‌شود.
اندام‌مداری	با توجه به اندام فرد به وی اشاره می‌شود (Van Leeuwen, 2008).

جدول ۲- انواع مختلف مصادیق ارجاع غیرصریح

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی



نمودار شماره ۱- قسمتی از نظریه ارجاع ونلیوون برگرفته از پهلوان نژاد و همکاران (۱۳۸۸: ۶۷)  
(Pahlavannejad et al, 2009)

### ۳- تحلیل داده‌ها

در این بخش به تحلیل داده‌های پژوهش می‌پردازیم. داده‌های این پژوهش، ۴۰ مقاله منتخب از رسانه‌های الکترونیک نوشتاری انگلیسی زبان از جمله سی.ان.ان، اسوشیتد پرس، تایم، گاردین و اکونومیست، نوشته شده در بازه زمانی ۷ تا ۱۴ اکتبر ۲۰۲۳ درباره عملیات طوفان الاقصی و درگیری‌های پس از آن در این بازه زمانی و تحلیل‌های مرتبط با آن است.

در این مقالات شیوه‌های ارجاع به بازیگران عملیات ۷ اکتبر بررسی شده و در چهارچوب نظریه ونلیوون بررسی و طبقه‌بندی می‌شوند، سپس با استفاده از عملیات آماری ساده مثل میانگین گیری، درصد استفاده از این نوع ارجاعات در متون مورد بررسی مشخص می‌شود تا تصویری کامل از شیوه ارجاع به بازیگران اجتماعی این عملیات به دست آید.

بازیگران اجتماعی حاضر در رویداد این عملیات شامل دو بازیگر اصلی: حماس به عنوان کنشگر و اسرائیل به عنوان کنش پذیر است. با بررسی دستی تمامی جملات مقالات انتخاب شده، شیوه ارجاع به دو بازیگر اصلی این بحران یعنی حماس و اسرائیل بررسی و تحلیل شد. در همه مقالات بررسی شده در این پژوهش، بیشترین ارجاع به حماس به عنوان کنشگر در این رویداد ارجاع صریح است. دلیل این امر مشخص کردن عامل این عملیات است.

<sup>۱</sup>. در این مقاله از عبارتهای بازیگران به جای کارگزاران و غیرصریح به جای پوشیده استفاده شده است. موارد پیوند زدن، ترکیب کردن و جنس ارجاعی در این داده‌ها کارکردی ندارند.

مهم‌ترین نکته‌ای که در بررسی متن مقاله‌های این سایت‌های خبری دیده می‌شود، تفاوت در معرفی حماس و اسرائیل به عنوان دو بازیگر اصلی عملیات طوفان الاقصی است. در این رسانه‌ها معمولاً حماس بیشتر با ارجاع صریح از نوع فعال‌سازی به عنوان کنشگر در این عملیات و با نام‌دهی مستقیم دیده می‌شود؛ در صورتی که برای اسرائیل کمتر از ارجاع صریح استفاده شده است. در ارجاع غیرصریح بیشتر از طبقه‌بندی کردن، هویت‌دهی و ارزش‌دهی منفی برای حماس استفاده شده است. برای اسرائیل بیشتر از منفعل‌سازی، تشخیص‌زدایی و در مواردی محدود از ارزش‌دهی مثبت استفاده شده است.

در زیر نمونه‌هایی از این ارجاعات مشاهده می‌شود:

Associated Press ) (10/9/2023	حملات تروریستی حماس در ۷ اکتبر: مرگبارترین روز در تاریخ اسرائیل
Associated Press ) (8/10/2023	حماس بزرگترین حمله تروریستی که تا کنون اتفاق افتاده را به خاک اسرائیل انجام داد.

جدول ۳- نمونه ارجاعات رسانه‌ها

در این ارجاعات از فعال‌سازی استفاده شده است که عبارت است از به کار بردن نام کنشگر به صورت واضح در عنوان خبر حماس به عنوان انجام دهنده عمل فعلی. در این جمله حماس به عنوان شروع‌کننده عمل حمله به عنوان کنشگر فعال‌سازی شده و اسرائیل به عنوان کنش‌پذیر غیرفعال‌سازی شده است. این موضوع باعث القای حس شروع‌کننده حمله و آغازگر بحران می‌شود.

در بیشتر خبرها، حماس به عنوان یکی از کارگزاران واقعه عملیات طوفان الاقصی به صورت صریح ذکر شده است. این مسئله بیشتر برای تأثیرگذاری بر ذهن مخاطب و معرفی حماس به عنوان عامل شروع‌کننده عملیات بوده است.

CNN ) (8/10/2023	حمله غافلگیرکننده حماس به خارج از غزه اسرائیل را شگفت زده کرد و صدها کشته بر جای گذاشت.
---------------------	---

در این عنوان، حماس به صورت صریح و با استفاده از نام‌دهی و نقش‌دهی کنشگر در جمله برجسته شده است. این نحوه ارجاع باعث ثبت حماس به عنوان آغازگر بحران در ذهن مخاطب می‌شود. در سوی مقابل، ارجاع به اسرائیلی‌ها به شکل ارجاع غیرصریح منفعل‌سازی است؛ بدین ترتیب نقش اسرائیل در این گفتمان کمرنگ می‌شود.

The Guardian ) (8/10/2023	حماس جلوی چشم مدافعین اسرائیلی حمله کرد.
------------------------------	--

در این خبر حماس به عنوان کنشگر فعال بازنمایی شده و مدافعین اسرائیلی به عنوان کنشگران غیر فعال بازنمایی شده‌اند. این بازنمایی در راستای هدف کلی رسانه از فعال شدن نقش حماس در ذهن مخاطب به عنوان شروع کننده حمله است.

The ) Economist (8/10/2023	از هر رو دیگری بعد از هلوکاست، تعداد یهودیان بیشتری در ۷ اکتبر کشته شدند.
----------------------------------	---

در این عنوان خبری از سایت اکونومیست، ارجاع غیر صریح به اسرائیلی‌ها به عنوان یهودی انجام شده است که این نوع ارجاع از نوع هویت‌دهی است. استفاده از این نوع ارجاع به همراه ارجاع به واقعه هلوکاست در زمان جنگ جهانی دوم و مقایسه کردن عملیات طوفان الاقصی با هلوکاست، یک ارجاع برون متنی مشاهده می‌شود که در آن مقایسه کردن دو رویداد مدنظر است؛ در واقع نویسنده می‌کوشد با نام بردن از واقعه هلوکاست که در ذهن خواننده وجود دارد، عملیات طوفان الاقصی را به آن شبیه کند. مهم‌ترین ویژگی هولوکاست نسل‌کشی و قتل عام یهودیان در اردوگاه‌های جنگی در دوران جنگ جهانی دوم است. این استعاره دو کارکرد دارد: شبیه کردن عملیات به قتل عام یهودیان و دیگری شبیه ساختن رزمندگان فلسطینی به هیتلر و سربازانش که مرتکب جنایت هلوکاست شده بودند.

نسبت دادن عملیات به هلوکاست تحت عنوان هویت‌دهی و طبقه‌بندی این کارگزار اجتماعی در این رویداد است. همچنین برجسته کردن یهودی بودن کشته شدگان اسرائیلی نوعی طبقه‌بندی از نوع هویت‌دهی و ارجاع غیر مستقیم است. در این خبر از ارجاع بین متنی برای ارجاع به حادثه‌ای شناخته شده نیز استفاده شده است. در مجموع و با این ترفندها نویسنده می‌کوشد که در ذهن مخاطب، عملیات طوفان الاقصی حماس را با واقعه هلوکاست مقایسه کند و بر ذهن مخاطب این گونه تأثیر بگذارد.

Associated ) Press (8/10/2023	نبردهای مسلحانه تا نیمه شب ادامه داشت و شبه نظامیان گروگان‌ها را در دو شهر در اختیار داشتند.
-------------------------------------	--

در این گزاره برای ارجاع به حماس به عنوان یکی از کارگزاران عملیات طوفان الاقصی از ارجاع غیرصریح و هویت‌دهی استفاده شده و این گروه با عبارت شبه نظامیان مورد ارجاع قرار گرفته است. در این جمله از کنشگر اول یعنی حماس نام برده نشده و با ارجاع شبه نظامیان از آن‌ها یاد شده است. استفاده از این ارجاع، تصویر حماس به عنوان یک نیروی نظامی را در ذهن مخاطب برجسته می‌کند. از سوی دیگر گروگان‌های اسرائیلی هم به روش ارجاع غیر مستقیم منفعل‌سازی شده‌اند. این نوع ارجاع حس مظلومیت گروگان‌ها و همدردی با آن‌ها را در مخاطب برمی‌انگیزد.

Associated ) Press (8/10/2023	جنگجویان حماس تعداد نامشخصی از غیرنظامیان و سربازان را به گروگان به درون غزه بردند.
-------------------------------------	---

در این گزاره، حماس با ارجاع صریح از طریق فعال‌سازی مورد ارجاع قرار گرفته و اسرائیلی‌ها به شکل غیرمستقیم هویت‌دهی شده‌اند. استفاده صفت جنگجویان برای حماس و اشاره به غیرنظامیان و سربازان اسرائیلی نوعی حس نابرابر بودن درگیری بین نظامیان حماس و غیرنظامیان اسرائیلی را در مخاطب برمی‌انگیزد. همچنین در این گزاره جنگجویان حماس فعال‌سازی و اسرائیلی‌ها منفعل‌سازی شده‌اند.

Associated ) Press (8/10/2023	بحران قبلی بین غزه و اسرائیل، هزاران کشته در غزه به جای گذاشت و صدها راکت به سمت اسرائیل شلیک شد.
-------------------------------------	---

در این گزاره به جنگ قبلی غزه و اسرائیل اشاره شده است. همان‌طور که مشهود است، در جمله اول که مربوط به کشته‌شدن اهالی غزه است، جمله به صورت مجهول استفاده شده و در اصطلاح ون‌لیوون منفعل‌سازی شده است. در قسمت دوم جمله که مربوط به تلفات اسرائیل می‌باشد نیز اسرائیل منفعل‌سازی شده است.

Time) (8/10/2023	تجاوز فلسطینیان به خارج از غزه، صحنه بحران بین اسرائیل و فلسطین را تغییر خواهد داد.
---------------------	---

در این گزاره برای عملیات طوفان الاقصی از واژه تجاوز استفاده شده که نوعی ارزش‌دهی منفی محسوب می‌شود. این نوع ارزش‌دهی در ذهن مخاطب، پیش‌فرض متجاوزانه بودن عملیات را به وجود می‌آورد. اشاره به اسرائیل با عنوان خارج از غزه نیز نوعی ارجاع غیرصریح از نوع

طبه‌بندی مکانی و تشخیص‌زدایی مکان‌مدار تلقی می‌شود. در مجموع نویسنده با این نوع ارجاع می‌کوشد مسئولیت تغییر صحنه بحران فلسطین را متوجه فلسطینیان ساکن غزه کند.

Time) (8/10/2023)	از نظر اسرائیل، چمن‌زنی مهم‌ترین روش مدیریت بحران با فلسطینیان است.
----------------------	---

چمن‌زنی اصطلاحی است که در رسانه‌های اسرائیلی برای سرکوب و قتل‌عام دوره‌ای فلسطینیان استفاده می‌شود. این عبارت از فلسطینیان به عنوان انسان تشخیص‌زدایی می‌کند و مسئولیت اقدام نظامی اسرائیل علیه آن‌ها را در ذهن مخاطب تقلیل می‌دهد. این نوع ارجاع، مصداق ارجاع غیرصریح تشخیص‌زدا از طریق انتزاعی کردن قتل‌عام فلسطینیان از سوی اسرائیل است. همچنین در این گزاره ارجاع صریحی به اسرائیل وجود ندارد.

Associated ) Press (8/10/2023)	در برخی شهرها اجساد غیرنظامیان در همانجا که با افراد مسلح مواجه شدند دیده می‌شود.
--------------------------------------	---

در این گزاره برای ارجاع به فلسطینیان، عبارت افراد مسلح و برای ارجاع به اسرائیلی‌ها از عبارت غیرنظامیان استفاده شده است. این نوع ارجاع نوعی ارجاع غیرصریح محسوب می‌شود. با این نوع از ارجاع، تصویری که از عملیات در ذهن مخاطب شکل می‌گیرد تصویری از درگیری افراد مسلح فلسطینی با غیرنظامیان اسرائیل است که به طور ضمنی این عملیات را غیرمنصفانه نشان می‌دهد.

CNN ) (9/10/2023)	حماس فوجی از جنگجویان بسیار مسلح را به مرز اسرائیل سرازیر کرد و به سوی جوامع روستایی فرستاد.
----------------------	--

در این گزاره برای ارجاع به حماس، ضمن ارجاع صریح از عبارت جنگجویان بسیار مسلح استفاده شده که در مقابل جوامع روستایی برای ارجاع به اسرائیلی‌ها استفاده شده است. در این تقابل به طور ضمنی این مفهوم به ذهن خواننده القا می‌شود که عملیات طوفان الاقصی حمله جنگجویان بسیار مسلح حماس به جوامع روستایی، غیرنظامی و بی‌دفاع اسرائیل بوده است. این نوع تصویرسازی در ذهن مخاطب باعث می‌شود مخاطب به صورت ناخودآگاه و پیش از توجه به همه ابعاد این بحران، حق را به اسرائیل دهد و حماس را به عنوان متجاوزگر بازشناسی کند.

CNN ) 8/10/2023	نیروهای اسرائیلی اعلام کردند که غیرنظامیان به روشی شبیه داعش قصابی شده‌اند.
--------------------	---

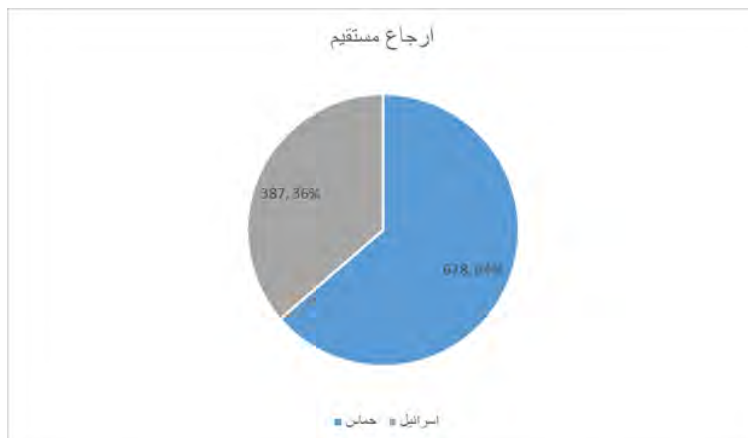
در این نمونه از گزاره‌های خبری انتخاب شده از سی.ان.ان به نقل از نیروهای اسرائیلی، ضمن ارجاع غیرصریح و حذف نام حماس به عنوان کنشگر، از روش قتل به شیوه داعش برای هویت‌دهی به حماس استفاده شده است. در این گزاره به طور ضمنی حماس با گروه تروریستی داعش شبیه‌سازی شده است. این نوع هویت‌دهی با توجه به وجهه منفی داعش در افکار عمومی به عنوان یک گروه تروریستی، در ساختن تصویری منفی از حماس در ذهن مخاطب مؤثر است. استفاده از فعل قصابی کردن هم با ارزش‌دهی منفی به این عملیات در ساختن چهره‌ای خشن از حماس در ذهن مخاطب مؤثر است.

### ۲-۳- تحلیل کمی

در مجموع ۴۰ متن از ۵ خبرگزاری و سایت خبری انگلیسی زبان آسوشیتدپرس، گاردین، اکونومیست، سی.ان.ان و تایم درباره عملیات طوفان الاقصی حماس در بازه زمانی یک هفته‌ای از ۷ تا ۱۴ اکتبر ۲۰۲۳ در چهارچوب نظریه ون‌لیوون مورد بررسی قرار گرفت. در مجموع حماس ۱۲۴۷ مرتبه و اسرائیل ۹۱۹ مرتبه در تمام این ۴۰ مقاله مورد ارجاع بوده‌اند. از مجموع کل ارجاع‌های صریح و غیر صریح به حماس، ۶۷۸ مرتبه به صورت صریح و ۵۶۹ مرتبه به صورت غیرصریح مورد ارجاع بوده است. از سوی دیگر اسرائیل ۳۸۷ مرتبه به طور صریح و ۵۳۲ مرتبه به طور غیر صریح مورد ارجاع بوده است.

### ۱-۲-۳ ارجاع صریح

در این متون خبری در مجموع ۶۷۸ مرتبه از ارجاع صریح با واژه حماس و ۳۸۷ مرتبه از ارجاع صریح با واژه اسرائیل (و اسرائیلی) استفاده شده است. به عبارت دیگر از مجموع ۱۰۶۵ مرتبه نام بردن صریح از حماس و اسرائیل در این متون، ۶۴ درصد مربوط به حماس و تنها ۳۶ درصد مربوط به اسرائیل بوده است. اختلاف معنادار ارجاع صریح به حماس با اسرائیل به منظور برجسته کردن نقش حماس در این عملیات و در روزهای نخست بحران غزه صورت گرفته است. تکرار واژه حماس می‌تواند به نقش بستن نقش حماس در ذهن مخاطب به عنوان متهم اصلی در این بحران بیانجامد. بیشترین ارجاع صریح به واژه حماس از طریق نام‌دهی و فعال‌سازی بوده است.



نمودار شماره ۲- مقایسه ارجاع صریح به حماس و اسرائیل

گروه حماس، گروه شبیه نظامی حماس، افراد مسلح حماس و...	نمونه ارجاع نام‌دهی
اسرائیل، نظامیان اسرائیل، شهروندان اسرائیل و ...	نمونه ارجاع مستقیم به اسرائیل

جدول ۴- نمونه ارجاع صریح

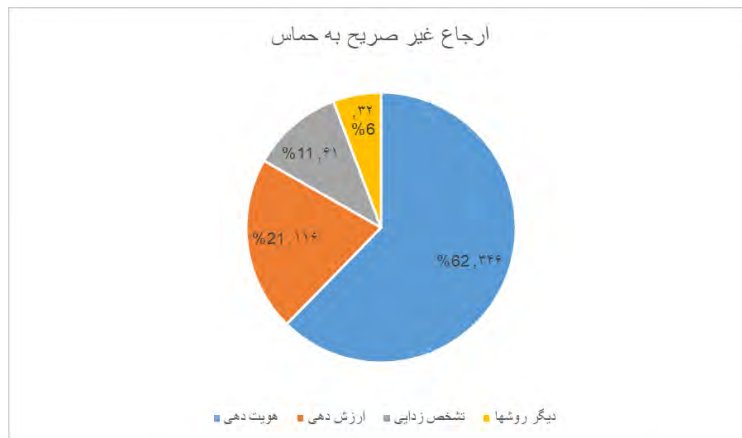
### ۳-۲-۲- ارجاع غیر صریح

با بررسی متون ۴۰ مقاله مورد تحلیل قرار گرفته در این پژوهش در مجموع ۱۱۰۱ مرتبه ارجاع غیر صریح به حماس و اسرائیل در مجموع مقالات انجام شده است. از این مقدار حماس ۵۶۹ بار مورد ارجاع غیر صریح و اسرائیل ۵۳۲ به صورت غیر صریح مورد ارجاع بوده‌اند. منظور از ارجاع غیر صریح، ارجاع بدون نام‌بردن مستقیم حماس و اسرائیل بوده است.

شبه نظامیان، جنگجویان مسلح، مهاجمان و...	طبقه‌بندی از نوع هویت‌دهی (۳۴۶ مورد برای حماس) از جمله:
تروریست‌ها، ستیزه‌جویان، اسلامگرایان افراطی و...	طبقه‌بندی از نوع ارزش‌دهی (۱۱۶ مورد برای حماس) از جمله:
شبه نظامیان غزه، غزه‌ای‌ها، ساکنان غزه و...	طبقه‌بندی از نوع تشخیص‌زدایی (۶۱ مورد از جمله مکان‌مداری)

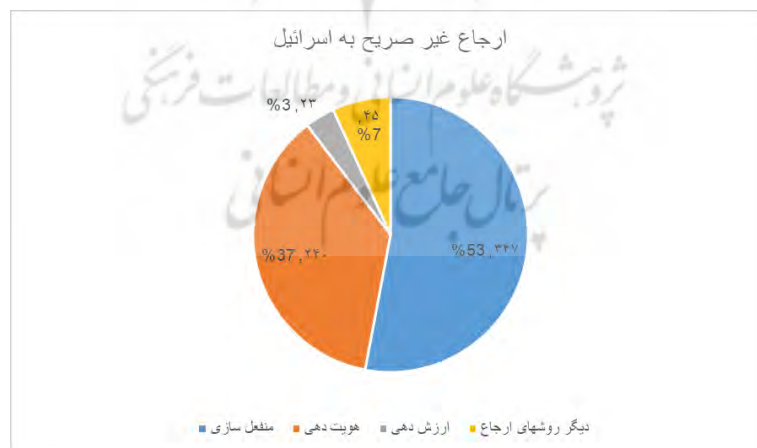
جدول ۵- نمونه ارجاع غیر صریح

از این میان، هویت‌دهی که خود نوعی طبقه‌بندی است با بیشترین درصد (۶۲ درصد) در صدر است و بقیه انواع ارجاع در رتبه‌های بعد قرار دارند که این موارد در نمودار زیر مشخص است.



نمودار شماره ۳- ارجاع غیر صریح به اسرائیل در رسانه‌های مورد بررسی

اسرائیل در مجموع ۵۳۲ بار مورد ارجاع غیر صریح بوده است؛ از این میان منفعل‌سازی یعنی استفاده به عنوان کنش‌پذیر بدون نام‌بردن بیشترین مورد بوده است (۵۳ درصد) از جمله: (کشته‌ها همه جا دیده می‌شوند، خانه‌ها مورد حمله قرار گرفت و...)، هویت‌دهی و ارزش‌دهی در مرتبه‌های پایین‌تر قرار دارند. همچنین طبقه‌بندی ۲۱۰ مورد از نوع هویت‌دهی مقوله‌ای نظیر: (غیر نظامیان، یهودیان، مزرعه‌داران، ساکنان مناطق روستایی، شهرک نشینان و...) نمودار زیر نشان‌دهنده این ارجاع‌هاست.



نمودار شماره ۴- ارجاع غیر صریح به اسرائیل در رسانه‌های مورد بررسی

در مجموع تصویری که رسانه‌های انگلیسی‌زبان مورد مطالعه از عملیات طوفان الاقصی (۷ اکتبر) به طور ضمنی به مخاطب القا می‌کنند، حمله خشونت آمیز یک گروه تروریستی مسلح و خشن به غیرنظامیان ساکن مناطق روستایی اسرائیلی است. تصویری که می‌تواند همدردی مخاطبین این رسانه‌ها را با دولت رژیم صهیونیستی برانگیزد و عملیات انتقامی در آن زمان آغاز شده نیروهای نظامی اسرائیل را موجه جلوه دهد.

	کل ارجاعات	ارجاع صریح	ارجاع غیر صریح	ارزش دهی	هویت دهی	منفعل سازی	تشخص زدایی
حماس	۱۲۴۷	۶۷۸	۵۶۹	۱۱۶	۳۴۶	۲۲	۶۱
اسرائیل	۹۱۹	۳۸۷	۵۳۲	۲۳	۲۴۰	۳۴۷	۱۲

جدول ۶. ارجاعات به بازیگران اجتماعی عملیات طوفان الاقصی

## نتیجه گیری

عملیات طوفان الاقصی که در رسانه‌های غربی عملیات ۷ اکتبر خوانده می‌شود، نقطه عطف بسیار مهمی در تاریخ بحران فلسطین است. در این عملیات نظامی-اطلاعاتی حماس به عنوان معجزه عملیات توانست ضربات بی‌سابقه‌ای به رژیم صهیونیستی وارد کند. این عملیات بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های جهان داشته است و همه رسانه‌های جهان به طور مفصل به این موضوع پرداخته‌اند. رسانه‌ها علاوه بر اینکه اخبار و تحلیل‌های سیاسی را منتقل می‌کنند به شکل ضمنی تحت تأثیر ایدئولوژی خود سعی بر تأثیرگذاری بر مخاطبین دارند. تحلیل گفتمان انتقادی شاخه‌ای از علم زبان‌شناسی است که می‌کوشد این تأثیرات ضمنی را که دارای بازتاب زبانی هستند، شناسایی و معرفی کند تا مخاطبین با دید بازتری حقایق را دریابند. نظریه بازنمود بازیگران اجتماعی ون‌لیوون یکی از نظریه‌های مطرح در این عرصه است. در این نظریه، نحوه بازنمایی مشارکین در رویدادهای اجتماعی-سیاسی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا لایه‌های پنهانی ایدئولوژیک رسانه آشکار شود.

در این پژوهش سعی بر این شد که تأثیر عوامل ایدئولوژیک ۵ رسانه انگلیسی زبان در بازتاب اخبار مربوط به عملیات طوفان الاقصی بررسی شود. بدین منظور ۴۰ مقاله از ۵ رسانه‌های انگلیسی زبان اسوشیتد پرس، سی.ان.ان، گاردین، اکونومیست و تایم درباره این عملیات در بازه زمانی وقوع عملیات تا یک هفته پس از آن از طریق پایگاه اینترنتی این رسانه‌ها به صورت تصادفی انتخاب شد و در چهارچوب نظریه ون‌لیوون ۲۰۰۸ مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج این تحلیل نشان داد که نحوه بازنمایی حماس و اسرائیل به عنوان دو بازیگر اصلی در این کنش اجتماعی-سیاسی به طور مشخص و معناداری متفاوت از یکدیگر است. این تفاوت در راستای ایدئولوژی رسانه‌های غربی در حمایت بدون چون و چرا از رژیم اسرائیل و اعمال آن است. این رسانه‌ها بدون توجه به تاریخچه بحران فلسطین، درگیری فلسطینیان و اسرائیل، تاریخ اشغالگری و محاصره فلسطینیان در نوار غزه سعی دارند که به طور ضمنی حماس را در این عملیات مقصر و خشن جلوه داده و اسرائیل را مظلوم و منفعل نشان دهند.

با بررسی این ۴۰ مقاله از رسانه‌های مورد بررسی مشخص شد که حماس بیشتر مورد ارجاع صریح بوده و اسرائیل بیشتر مورد ارجاع غیرصریح قرار گرفته است. این نوع ارجاع به ارائه تصویری خشن و مقصر از حماس و تصویری مظلوم و منفعل از اسرائیل منجر می‌شود. با وجود اینکه عملیات انتقامی اسرائیل بلافاصله بعد از عملیات حماس شروع شد؛ اما این عملیات با وجود خشونت بسیار مورد تأکید و توجه رسانه‌های مورد مطالعه نبوده است. در نوع ارجاع غیرصریح هم تفاوت معناداری در ارجاع به حماس و اسرائیل دیده می‌شود. در ارجاع غیرصریح به حماس بیشتر از فعال‌سازی، طبقه‌بندی به صورت هویت‌دهی و ارزش‌دهی منفی استفاده شده که همگی در راستای مقصر و خشن جلوه دادن حماس بوده است. از سوی دیگر ارجاع صریح به اسرائیل بیشتر به صورت منفعل‌سازی، هویت‌دهی و ارزش‌دهی مثبت بوده است که در ارائه تصویری مظلومانه و منفعل از اسرائیل کمک کرده است. توجه به عوامل زبانی تأثیرگذار در بازتاب ایدئولوژی در اخبار رسانه‌ها می‌تواند سبب ارتقاء سواد رسانه‌ای مخاطب و شناخت بهتر از رویکرد رسانه‌ها شود.

### تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله پیش‌رو فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.

### فهرست منابع

#### منابع فارسی

- آفاگل‌زاده، فردوس. (۱۳۸۳). روش‌شناسی تحقیق در تحلیل‌گفتمان انتقادی. مجموعه مقالات ششمین کنفرانس بین‌المللی زبان‌شناسی ایران، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- آفاگل‌زاده، فردوس. (۱۳۸۵). تحلیل‌گفتمان انتقادی. تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.
- پهلوان نژاد، محمدرضا. (۱۴۰۱). تحلیل‌گفتمان انتقادی فیلم سوت‌دلان از منظر رویکرد ون لیپون. *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*، ۱۴(۳)، ۱۹۳-۲۱۵.
- پهلوان نژاد، محمدرضا؛ صحراگرد، رحمان؛ فلاحی، محمدهادی. (۱۳۸۸). شیوه‌های بازنمایی کارگزاران اجتماعی در نشریات دوره مشروطه از منظر گفتمان‌شناسی انتقادی با عنایت به مؤلفه‌های گفتمان‌مدار جامعه شناختی-معنایی. *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*، ۵۱-۷۳.

- پورحسن، ناصر. (۱۴۰۲). پیامدهای عملیات طوفان الاقصی بر توافق ابراهیم، نشریه مطالعات راهبردی جهان اسلام سال بیست و چهارم شماره ۳ (پیاپی ۹۵، پاییز ۱۴۰۲).
- جوکار، سمیه و جلال رحیمیان. (۱۳۹۳). تصویرسازی کنشگران اجتماعی در اشعار سیاسی ملکالشعرای بهار از منظر گفتمان‌شناسی انتقادی. شعر پژوهی. ش ۲۴؛ ۳۳-۳.
- رزمجو، سید آیت الله؛ حیدری تبریزی، حسین. (۱۳۸۴). شیوه‌های تصویرسازی کارگزاران اجتماعی در گفتمان فارسی؛ تحلیلی توجیهی گفتمان با عنایت به مؤلفه‌های جامعه‌شناختی-معنایی. زبان و ادب فارسی (دانشگاه تبریز) شماره ۱۹۵، ۱-۳۴.
- رکابیان، رشید؛ پادروند، مهدی و عزتی، محسن. (۱۴۰۳). طوفان الاقصی و تأثیر آن بر بحران امنیتی و سیاسی اسرائیل. بحران پژوهی جهان اسلام، ۱۱(۱)، ۱۱۷-۱۳۹.
- عالیشاهی، عبدالرضا. (۱۴۰۲). عملیات طوفان الاقصی و کاربست پارادایم نوین مقاومت در جهان اسلام. فصلنامه محیط شناسی راهبردی ج.ا.ایران، ۷(۴)، ۱۶۷-۲۰۹.
- فیضی، فاطمه؛ صباغی، علی و میرهاشمی، طاهره. (۱۴۰۱). نام‌دهی و طبقه بندی در اشعار عارف قزوینی بر اساس الگوی بازنمایی کارگزاران اجتماعی ونلیون. ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۵(۷)، ۱۱۹۶-۱۲۱۱.
- محمدی منفرد، حسن. (۱۴۰۲). بررسی نتایج عملیات طوفان الاقصی بر اساس دکترین نظامی رژیم صهیونیستی. فصلنامه محیط شناسی راهبردی ج.ا.ایران، ۷(۳)، ۱۷۳-۲۰۲.
- مقومی، امیررضا. (۱۴۰۳). واکاوی پیامدهای طوفان الاقصی بر امنیت ملی رژیم صهیونیستی. فصلنامه محیط شناسی راهبردی ج.ا.ایران، ۸(۱)، ۹-۴۸.

### منابع انگلیسی

- Fairclough; N. (1989). *Language and power*; London: Longman
- Gohari, S., Aghagolzadeh, F., & Ameri, H. (2017). A Contrastive Analysis of Reformists and Fundamentalists Press Texts Related to USA in Nuclear Talks: A Critical Discourse Analysis Approach Based on Van Leeuwen's Socio-Semantic Model of Social Actors 2008. *The International Journal of Humanities, Volume 24, Issue 4*.
- Kress, G. and R. Hodge, (1979). *Language as Ideology*. London: Routledge.
- Van Dijk, T. A., (1988), *News as Discourses*. New Jersey: Lawrence.
- Van Leeuwen, T. A. (1996). *The Representation of Social Actors*", in Coldas-Coulthard, C. R. & Coulthard, M. (eds.), *Text and Practices, Reading in CDA*. London: Routledge.
- Van Leeuwen, T. A. (2008). *Discourse & Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. London: Routledge.
- Van Leeuwen, T. A., (1993). *Genre and Field in CDA*". *Discourse and Society*, Vol. 4, No. 2, Pp.193- 225.

### Translated References to English

- Aghagolzadeh, F. (2004). *Analysis Methodology in Critical Discourse Analysis. Articles' collection of 6<sup>th</sup> conference of Linguistics*, Tehran: Literature & Foreign Language Faculty of Allameh Tabatabaei University. [In Persian]
- Aghagolzadeh, F. (2006). *Critical Discourse Analysis. Tehran: Farhang e goftman press*. [In Persian]

- Alishahi, A. (2024). Toofan Al-Aqsa Operation and the Application of New Resistance Paradigm in the Islamic World. *Quarterly Journal of Environmental Studies Strategic of the Islamic Republic of Iran*, 7(4), 167-209. **[In Persian]**
- Feyzi F, Sabbaghi A, Mirhashemi T. (2022). Nomenclature and classification in Aref Qazvini's poems based on the representation pattern of Van Livon social agents. *Journal iranian political sociology Vol. 5, No.7* **[In Persian]**
- Heydari Tabrizi, H and Razmjo, SA. (2009). Approaches in depicting social actors in Persian Discourse. *Journal of Literature and Humanities of Tabriz University: 195: 33- 48. [In Persian]*
- Jowkar S and Rahimian. (2014) A Representation of Social Actors in Bahar Critical Poems Based on Critical Discourse Analysis Approach, Poetics (Boostan) *Poetry Studies. No. 24; 3-33. [In Persian]*
- Moghavemi, A. (2024). Analyzing the consequences of the Al-Aqsa storm on the national security of the Zionist regime. *Quarterly Journal of Environmental Studies Strategic of the Islamic Republic of Iran*, 8(1), 9-48. **[In Persian]**
- Mohammadi Monfared, H. (2023). Al-Aqsa storm operation and the failure of the military doctrine of the Zionist regime. *Quarterly Journal of Environmental Studies Strategic of the Islamic Republic of Iran*, 7(3), 173-202. **[In Persian]**
- Pahlavannezhad M, Sahragard M, Fallahi M. (2009). Approaches in depicting social actors in Institutionnal Rev, *Khorasan Languages and Dialects 1: 51-73 [In Persian]*
- Pahlavannezhad M. (2022). Critical Discourse Analysis of the Film "Suteh-Delan". *Khorasan Languages and Dialects 14(3)*, 193-215. **[In Persian]**
- Pourhassan, N. (2023). The effects of Toofan-al-Aqsa Operation on Abraham agreement. *Strategic Studies of the Islamic World. 95, 24 53-68. [In Persian]*
- Recabian, R. Padervand, M. & Ezzati, M. (2024). Al-Aqsa Storm and its Impact on the Security and Political Crisis of the Zionist Regime, *Crisis Studies of the Islamic World Vol. 11, No.1 (32) Spring Quarterly. [In Persian]*